

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุด และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการส่งสอนอบรมโดยกำหนดให้มีการศึกษาเล่าเรียน จะเป็นการปรับปรุงคุณภาพ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น รัฐจะต้องลงทุนด้านการศึกษา เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการศึกษาที่ดี คือผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และมีทัศนคติที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาคือ "ครู" เพราะครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติหลายประการ ครูมิใช่เพียงแต่จะสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทุกด้านคือ สติปัญญา ร่างกาย และอารมณ์ ต้องปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีแก่นักเรียน อบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดี เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป การปฏิบัติหน้าที่ครูเพื่อให้บรรลุดังกล่าว จึงมิใช่สิ่งที่จะกระทำได้โดยง่าย ผู้ที่จะประกอบอาชีพครูควรจะได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติหน้าที่ครู เพราะอย่างน้อยที่สุดการฝึกปฏิบัติจะทำให้ได้ประสบการณ์ตรง ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเป็นครูในอนาคตได้

สถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ รวมทั้งคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมครู จึงได้จัดเป็นวิชาประสบการณ์วิชาชีพ และกิจกรรมส่วนหนึ่งก็คือ "การฝึกสอน" การฝึกสอนเป็นประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่าที่สุด ดังที่ อลิซาเบท ฮันเตอร์ และ เอ็ดมันด์ อมิดอน (Alizabeh Hunter and Edmund Amidon 1964 : 2) กล่าวว่า การฝึกสอนเป็นส่วนที่สำคัญในการเตรียมบุคคลที่จะเป็นครู หรืออาจ

กล่าวได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด และเป็นโอกาสที่นิสิตจะได้สัมผัสกับนักเรียนและชั้นเรียนจริง ๆ โดยอยู่ภายใต้การแนะนำและดูแลของอาจารย์พี่เลี้ยง รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาแก่นิสิต เพื่อเตรียมครูที่ดีให้แก่ชุมชน ดังนั้น การฝึกสอนเป็นสิ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในอาชีพครูมาก

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2523 : 121) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกสอนไว้ว่า

การฝึกสอนเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันผลิตครูระดับต่าง ๆ ที่จะพยายามจัดให้นิสิต นิสิต นักศึกษาฝึกสอนได้มาเอาทฤษฎีทาง ๆ ทั้งหมดที่เรียนมาไปปฏิบัติเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดกว้างขวาง และริเริ่มในการทำงาน เขาใจบทบาทความเป็นครู โดยการไปปฏิบัติจริง รู้จักเลือกใช้วิธีสอนใดถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู เรียนรู้ระบบการจัดบริหารการศึกษาในโรงเรียน ทำงานร่วมกับผู้บริหาร คณะครู เจ้าหน้าที่คนงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนเข้าใจและทำงานร่วมกับนักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนอาชีพต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ในระหว่างปฏิบัติการฝึกสอน นิสิตฝึกสอนจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์ใหญ่ เพื่อนนิสิตฝึกสอน นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันเพื่อให้การฝึกสอนมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย แต่ในการปฏิบัติงานร่วมกัน ความคิดเห็นย่อมแตกต่างกัน และเกิดปัญหาต่าง ๆ กัน จึงได้มีผู้สนใจศึกษาวิจัยปัญหาและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกสอนหลายท่าน

จากการศึกษางานวิจัยด้านการฝึกสอนที่นำมาพบว่า มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน โดยการสอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์ใหญ่ และนิสิตฝึกสอน เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการฝึกสอน หรือนิสิตฝึกสอน ทั้ง ๆ ที่นักเรียนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการฝึกสอน และการฝึกสอนจะมีผลโดยตรงต่อนักเรียน ดังนั้นจึงควรศึกษาถึงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อนิสิตฝึกสอน เพื่อนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาเพื่อปรับปรุงการฝึกสอน และนิสิตฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา โดยมีเนื้อหาในปัจจุบันเป็นแบบบูรณาการ (Integrated science) ซึ่งเน้นให้นักเรียนได้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทัศนคติไปพร้อม ๆ กัน แนวการสอนจึงต้องเปลี่ยนเป็นแบบสืบสวนสอบสวน โดยเน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) นิสิตฝึกสอนจึงต้องมีเทคนิคและกลวิธีในการสอนหลายอย่าง เพื่อที่จะจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และผู้นิเทศวิชาวิทยาศาสตร์ของวิทยาลัยครู จึงใคร่ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับนิสิตฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการฝึกสอนของนิสิตฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และเป็นแนวทางให้นิสิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ที่จะทำการฝึกสอนร่นต่อไปได้ศึกษาและปรับปรุงการฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับนิสิตฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในสถานต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน
  - การเตรียมตัวสอน
  - การดำเนินการสอน
  - การจัดกิจกรรมในห้องเรียน
  - การใช้สื่อการสอน
  - การวัดและประเมินผล
2. การบริหารและการจัดการในชั้นเรียน
3. บุคลิกภาพ
4. มนุษยสัมพันธ์
5. กิจกรรมนอกห้องเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนฝึกสอนที่มีนิสิตฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการฝึกสอนในภาคต้น ปีการศึกษา 2525 ได้แก่

- 1.1 กรุงเทพมหานครตอนวิทยาลัย
- 1.2 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย
- 1.3 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง
- 1.4 โรงเรียนสาธิตจุฬาฯ (ฝ่ายมัธยม)
- 1.5 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
- 1.6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับนิสิตฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉพาะในท่านต่าง ๆ ดังนี้คือ

2.1 การจัดการเรียนการสอน

การเตรียมตัวสอน

การดำเนินการสอน

การจัดกิจกรรมในห้องเรียน

การใช้สื่อการสอน

การวัดและประเมินผล

2.2 การบริหารและการจัดการในชั้นเรียน

2.3 บุคลิกภาพ

2.4 มนุษยสัมพันธ์

2.5 กิจกรรมนอกห้องเรียน

ขอตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมความคิดเห็นเกี่ยวกับนิสิตฝึกสอน วิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ความแตกต่างในสถานการณ์ของผู้ตอบไม่มีผลต่อการตอบแบบสอบถาม
3. คำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามความคิดเห็นของตัวอย่างประชากร เป็นคำตอบที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

นิยามของคำที่ใช้ในการวิจัย

การฝึกสอน หมายถึง ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดให้นิสิตออกฝึกสอนในโรงเรียนฝึกสอน เพื่อให้สามารถประกอบการทำงานทุกอย่างในหน้าที่ครูได้

นิสิตฝึกสอน หมายถึง นิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งออกฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคต้นปีการศึกษา 2525

อาจารย์นิเทศก์ หมายถึง อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้เป็นผู้นิเทศการสอนของนิสิตฝึกสอน และประสานงานระหว่างโรงเรียนฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยง นิสิตฝึกสอน และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง อาจารย์ในโรงเรียนฝึกสอน ที่เป็นอาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา หรืออาจารย์อื่น ๆ ซึ่งทางโรงเรียนฝึกสอนจัดให้ทำหน้าที่แนะนำ ช่วยเหลือ นิสิตฝึกสอน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยมี นิสิตฝึกสอนทำการฝึกสอน

โรงเรียนฝึกสอน หมายถึง โรงเรียนที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้ส่งนิสิตออกไปทำการฝึกสอน

วิชาวิทยาศาสตร์ หมายถึง วิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งจัดทำโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย และสถาบันฝึกหัดครูทั่วไปได้นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับปรุง
ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติวิชาวิทยาศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางให้นิสิตฝึกสอนที่จะทำการฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ไปใช้ในการปรับปรุง
การฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการวิจัยของผู้ที่สนใจเรื่องนี้ที่จะทำการวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย